

Rejsebrev Iran

BAZAREN I SHIRAZ

Get up and forget the cares of the ephemeral world

Enjoy yourself and spend your brief moment in fun.

For if the world were faithful by nature

Your turn would not come before others

(Ephemeral = flygtige)

Selv denne autoriserede oversættelse yder næppe retfærdighed til dette digt af den vel nok mest kendte og elskede af de mange store iranske poeter, Omar Khayyam. For at blive hensat i den nærmest ekstatiske tilstand, som det sker for mange iranere, skal man nok høre det på farsi - dette smukke melodiske sprog, der er blødt som frugtkødet i en velmoden (og velsmagende) stor dadel.

På vores rejse rundt i Iran er Anja og jeg nået til byen Yazd, der ligger på kanten af den store ørken og højslette, der øde strækker sig over mod Afghanistan. Overalt er vi blevet mødt med stor - og venlig - nysgerrighed, og spørgsmålet om hvor vi kommer fra, er hver gang blevet fulgt op af "Denmark very good" og adskillige gange af, at de selv har bekendte i Århus, Aalborg og København. Der er langt mellem folk, der taler bare nogenlunde engelsk, men venlighed og gæstfrihed kender her ingen sproggrænser: Vi har drukket utallige kopper te i bazaren, hos miniaturemalere, kobbersmede og andre kunsthåndværkere - samt ikke mindst i moskeerne. Så snart jeg står lidt i døråbningen, bliver vi vinket indenfor og får en kop te stukket i hånden. Tilsyneladende er moskeerne meget sociale, hvor folk kommer forbi for at bede, men i høj grad også for at drikke en kop te og

få sig en snak. I det hele taget er det religiøse islæt i denne proklamerede islamiske republik lidet påfaldende.

Bortset fra de manglende vinkort på restauranterne og kvindernes mere eller mindre diskrete beklædning, ligner Iran på overfladen mange andre lande. Efterhånden som vi lærer landet at kende, dukker der dog ting op, som på forskellig måde er kendetegnende for dagens Iran. Noget for mig meget iøjnefaldende er de gamle computere - de modeller, jeg har set, er fra tiden før de internationale sanktioner blev strammet for en halv snes år siden. De par steder, jeg har kunnet få et kig, er også programmerne ældgamle. På dette og formentlig alle andre tekniske områder ses med længsel frem til en normalisering af den internationale udveksling. Indtil videre er der dog en livlig handel via Dubai med "forbudte" varer - f.eks. er den kop herlige italienske Segafredo kaffe, vi fik i bazaren i Esfahan, kommet ind i landet på den måde.

I bussen til Shiraz var der over chaufføren en rulletekst, der bl.a. bød velkommen, henstillede til brug af sikkerhedsseler og sluttede med ordene: *Dear Lord, make this a safe journey for us, praise be upon Mohammed and his tribe*. Netop de sidste ord: "Mohammed og hans stamme" tolker jeg som et specielt iransk ordvalg. Iran bekender sig som det eneste muslimske land fuldstændig til shia, medens de øvrige lande domineres af sunni retningen (selv om der også er mange shia muslimer i Iraq, Libanon og Bahrain).

Og hvad er det så lige forskellen er? Det korte version er, at efter Profeten Mohammeds død i år 632, ønskede en gruppe, at hans efterfølger skulle vælges blandt hans slægtninge, medens andre - som viste sig at være i flertal - lagde vægt på andre kvalifikationer og valgte en anden som Khalif. Shiagruppens kandidat, Ali, som var Mohammeds fætter og gift med hans datter, Fatima, blev endelig som den 3. Khalif valgt til embedet, men ved hans død skete så det helt afgørende, som man netop i hele ugen op til vor ankomst til landet højtideligholder som Ashura: Alis søn, Hosein, bliver sammen med en flok ubevæbnede støtter dræbt ved Kerbala i det nuværende Iraq. Overalt i landet ses der flag og billeder af Hosein og scener fra hans endeligt, ledsaget af store tekster på sort baggrund. I Kashan så vi et Ashura-optog, hvor en stor skare med trommer og højtalere gik gennem bazaren, efterfulgt af en snes unge mænd, der symbolsk slog sig på ryggen med kæder - lidt i stil med kristne påskeoptog i f.eks. Philippinerne. Nå ja, og så er der selvfølgelig Valiasr, den 12. Imam. Som nævnt blev Ali den 3. Khalif/Imam (Shiaernes betegnelse), men derefter blev de 10 næste af Mohammeds slægt forbigået. Man venter nu på, at den 12. Imam, der kaldes Valiasr, skal vise sig; nogen siger for sammen med Jesus at skabe endelig fred på jorden. Som neutral betragter kan man måske sige, at her er en fjer virkelig blevet til fem meget stædige høns.

Mange kvinder forekommer hverken undertrykte af religion eller mand: De smiler, holder øjenkontakt, giver hånd, og henvender sig selv for at hjælpe med at tolke - ting som f.eks. i Saudi Arabien sikkert kunne føre til adskillige piskeslag. Vi har flere gange boet på hoteller, som er renoverede historiske huse i traditionel rektangulær 4-længet stil med en gårdhave i midten, og altid et stort springvand, med værelser ud til gårdhaven samt en række nicher, hvor man sidder på hynder på gulvet eller på store brede bænke og drikker te, spiser og ryger vandpibe. Godt jeg hjemmefra havde øvet mig i at sidde i skrædderstilling, for på disse kanter er det ikke god stil at lade sine fodsåler pege mod en muslim. Det er i øvrigt meget socialt, da man uvægerligt kommer i kontakt med sine naboer.

Især i bazaren i Esfahan er det imponerende at se de flittige og dygtige kunsthåndværkere, der til langt ud på aftenen sidder i deres små butikker og værksteder og maler smukke miniturebilleder på forskellige materialer, omdanner flade kobberplader til vaser,

skåle og figurer med komplicerede håndmejslede mønstre og figurer, og sølvsmedenes produkter med filigran, der overgår selv de fineste blonder på damernes undertøj. Når jeg går rundt alene gennem bazaren, har folk stor interesse i at tale med mig, men lige så snart Anja er med, ændrer deres focus sig til hende. Det er der vel ikke noget at sige til, for når de ser hende i hendes farverige og glimtende indiske sjaler, kan hun minde om en eksotisk prinsesse fra 1001 nats eventyr. I de traditionelle kvarterer snor sig meget lange gyder omgivet af høje mure. Bagved befinder sig ofte skønne huse med gårdhaver og springvand. Alle disse mure er pudset med en blanding af ler og snittet halm, som isolerer mod solen om sommeren og holder lidt på varmen i de temmelig kolde vintre.

Vi er netop flyttet ud i en landsby i ørkenen, der har landets ældste velbevarede moske, og der skal ikke megen fantasi til at forestille sig de omgivelser, som Marco Polo for 600 år siden så på sin rejse ad Silkevejen - når knallerter og biler er væk, så kunne hans genfærd let tro, at intet havde ændret sig. I aften var vi på tur ud i ørkenen, hvor vi samlede kviste til bålet, hvorover vi tilberedte en glimrende grøntsagsgryde (vi var godt sultne på det tidspunkt), efter at vor unge chauffør havde vist sine evner med at drøne op på de højeste sandklitter, for derefter næsten lodret at køre ned på den anden side. Det lykkedes da også at køre bilen fast i sandet. Løsningen var at lukke det meste af luften ud af dækkene - og give et skub bagpå. Den unge mand, Sajjad, havde i øvrigt på sidste tur truffet sin Aladdins ånd: en kineser med forretning i London havde været så begejstret for turen, at han tilbød Sajjad at opfylde eet, men hvilket som helst ønske. Enhver kan vel blive lidt befløjet over sådan et tilbud, og en 27-årig ung mand, der gerne vil være turistguide, og aldrig har været uden for Iran, busede ud med sin store ønskedrøm: At komme på engelsk sprogskole i London. Så nu er han ved at søge visum og forventer at rejse til London på et 10 måneders ophold i januar. I landet med de 1001 nats eventyr kan sådan noget altså stadig ske. Vi så i den mørke ørken-nat også en masse stjerneskud fra Taurid meteoren, så måske.....

Iran har i sin 2500 år lange historie flere gange været både en regional stormagt og er blevet erobret af store hærførere som Alexander den Store (der nedbrændte Persepolis efter han med 5000 kameler havde tømt det for guld og ædelstene), Djengis Khan, tyrkere, tatarere og arabere. Hver gang er det lykkedes at vende tilbage til eget sprog og kultur, hvilket siges at være takket poeten Ferdosi - en blanding af Saxo (der nedskrev den tidlige danske historie) og Holberg (der genoplivede det danske sprog, da tysk havde vundet stor indpas). Ferdosis episke fortælling, Shahnemeh (kongernes bog) blev skrevet for ca. 1000 år siden, og vil forhåbentlig glæde min historieinteresserede ven, Frank. Iran har altså klaret invasioner, revolution og international boycott - og dog er det et velfungerende land med dejlige mennesker. Der er store oliekloder, men alligevel lurder mindst eet stort problem i horisonten: Alle de floder, vi har set, er tørre som ørkenen, og i dag koster en liter vand det samme som en liter benzin (godt 2 kr). Det er ikke usandsynligt, at vand snart bliver dyrere end olie. Næste generations konflikttema?

Jeg slutter med endnu et digt af Omar Khayyam (1048-1123), som i øvrigt beregnede årets længde til 365,24 dage. Det var 500 år før pave Gregor den 13. kom frem til samme resultat og gav navn til vor nuværende kalender.

***Yesterday This Day's Madness did prepare
Tomorrow's Silence, Triumph, or Despair
Drink! For you not know whence you came, nor why;
Drink! For you know not why you go, nor where.***
(Whence = hvorfra)